

Klausimai 5 kl. ir vyresniems dalyviams

2021 egzamino klausimai

1. Atskirai surinkus biologines, tame tarpe ir maisto, atliekas, jos gali būti sukompostuojamos ir gražinamos į aplinką komposto pavidalu; taip pat jos neužteršia kitų atliekų, kurios gali būti lengviau perdirbamos. Nuo kada *visoje Lietuvoje* maisto atliekos turi būti surenkamos atskirai (rūšiuojamos) ir nemaišomos su kitų tipų atliekomis?

- a) ne vėliau kaip 2021 m. gruodžio 31 d.;
- b) ne vėliau kaip 2022 m. gruodžio 31 d.;
- c) ne vėliau kaip 2023 m. gruodžio 31 d.;
- d) ne vėliau kaip 2024 m. gruodžio 31 d.

Kaip ir visose Europos Sąjungos valstybėse, Lietuvoje biologinės, tame tarpe maisto, atliekos turi būti pradėtos rinkti atskirai ir su kitų tipų atliekomis nemaišomos ne vėliau kaip 2023 m. gruodžio 31 d.;

2. Visi žinome, kad šiukšlindami darome didžiulę žalą aplinkai, bet, deja, šis žalingas elgesys išlieka problema. 2012 - 2016 m. Lietuvos Baltijos jūros pakrantėje vidutiniškai buvo aptinkama 167 vienetai šiukšlių 100 metrų ilgio atkarpoje. Kiek vienetų šiukšlių 100 metrų ilgio Melnragės paplūdimio atkarpoje buvo rasta 2020 m. rudenį?

- a) 53;
- b) 256;
- c) 786;
- d) 1501.

2012-2017 m. Lietuvos Baltijos jūros pakrantėje vidutiniškai buvo aptikta 167 vnt. šiukšlių 100 m atkarpoje. Didžiausia tarša šiukšlėmis buvo nustatyta Klaipėdos Melnragės paplūdimyje. Stebėseną buvo vykdoma visame pakrantės plote nuo vandens linijos iki kopagūbrio. Tyrimo metu daugiausiai rasta plastiko šiukšlių: plastiko fragmentų, kamštelių, maišelių, šiaudelių, saldainių popieriukų ir kt. Tarp dažniausiai aptiktų radinių taip pat priskiriamos cigarečių nuorūkos bei stiklo šukės. Tyrimas buvo pakartotas 2020 m. rudenį. Deja, situacija nepagerėjo - Melnragės paplūdimio 100 metrų ilgio atkarpoje iš viso buvo aptikta 786 vnt. šiukšlių, tarp kurių rasta ir metalo, popieriaus, tekstilės, parafino, putplasčio, balionų fragmentų ir kitų nenustatytos kilmės šiukšlių.

3. Anksčiau iš asbestcemenčio pagamintas šiferis buvo plačiai paplitusi statybinė medžiaga, naudota stogų dengimui, sienų tvirtinimui ir apdailai. Kodėl toks šiferis yra surenkamas ir tvarkomas atskirai nuo kitų statybinių atliekų?

- a) šiferis naudojamas pakartotinai;
- b) sąlytyje su kitomis statybinėmis atliekomis šiferis tirpsta;
- c) apdorojus šiferį išskiriamas cementas, kuris vėliau naudojamas statybose;
- d) šiferiui gaminti naudojamas asbestas gali pakenkti sveikatai.

Šiferyje esantis asbestas yra kancerogeniškas. Skaldant asbestą kylantys asbesto plaušeliai, patekę į plaučius, gali sukelti plaučių vėžį. Tai lemia, kad iš asbestcemenčio pagamintas šiferis negali būti nei pakartotinai naudojamas, nei perdirbamas. Visos asbesto turinčios statybinės medžiagos turi būti saugiai pašalinamos. Negalima užmiršti, kad dirbant su asbesto turinčiomis statybinėmis medžiagomis, būtina imtis priemonių apsaugančių nuo asbesto plaušelių patekimo į kvėpavimo takus: dėvėti kaukes, transportuoti jas sandariuose maišuose ir pan.

4. Susidarančių atliekų kiekius mažina atsakingas vartojimas ir pakartotinis daiktų panaudojimas. Nebenaudojamais daiktais galima keistis daiktų pakartotinio naudojimo stotelėse. Kuriame iš atsakymų yra daugiausiai teisingų Lietuvoje veikiančių pakartotinio naudojimo stotelių tinklų pavadinimų?

- a) „Mainukas“, „Dėk'ui“, „Dalinkimės“, „Daiktų kiemas“, „TikoTiks“;
- b) „Zero Waste“, „Savas“, „Daiktai Tau“, „Mainukas“;
- c) „Dėk'ui“, „Daiktų kiemas“, „Dalinkimės“, „Daiktai Tau“;
- d) „Dalinkimės“, „Daiktų kiemas“, „Mainukas“, „Daiktai Tau“.

Siekiant mažinti vartojimą ir gyventojų išmetamų atliekų kiekį, nuo 2019 m. Lietuvoje pradėjo veikti pirmieji daiktų dalinimosi tinklai, kuriuose galima keistis nebenaudojamais daiktais. Šiuo metu Lietuvoje veikia daiktų dalinimosi tinklas Klaipėdos, Tauragės, Vilniaus (daiktų dalinimosi stotelės „Dėk'ui“), Alytaus (pakartotinio daiktų paruošimo naudoti centras „TikoTiks“ ir naudotų daiktų pavidiljonai „Mainukas“), Utenos (daiktų dalinimosi stotelės „Dalinkimės“), Panevėžio ir Šiaulių (pakartotiniai tinkamų naudoti daiktų paruošimo naudoti ir daiktų dalinimosi punktai „Daiktų kiemas“) regionuose.

5. Koks įprotis yra efektyviausias siekiant mažinti maisto atliekų keliamą žalą aplinkai?

- a) maisto atliekų rūšiavimas;
- b) savaitės meniu sudarymas;
- c) maisto atliekų kompostavimas;
- d) dalinimasis nereikalingais maisto produktais.

Planuodami meniu visai savaitei, rečiau eisime į parduotuvę ir efektyviau išnaudosime visus turimus produktus, todėl mažiau jų taps atliekomis. Bet, jei jau taip nutinka, kad nusipirkote per daug maisto, pirmiausiai reikėtų pagalvoti apie tuos, kuriems to maisto gali prireikti. Tais atvejais, kai maistas tampa netinkamu naudoti, žalą aplinkai sumažinsite jį kompostuodami arba, jei tokią galimybę turite, jį rūšiuodami – išmesdami į tam skirtą konteinerį.

6. Ko negalima mesti į tekstilės atliekų surinkimo konteinerį?

- a) Suplyšusių rūbų;
- b) Pliušinių žaislų;
- c) Dėvėtos ir neišskalbtos patalynės;
- d) Šlapių ir tepaluotų tekstilės gaminių.

Į tekstilės atliekų surinkimo konteinerius galima mesti įvairius rūbus, dėvėtą patalynę, pliušinius žaislus, o taip pat batus, užuolaidas, rankšluosčius, anklodes, pagalves ir kitus tekstilės gaminius. Tinkami dėvėti rūbai atiduodami labdarai, iš kitų gaminamos pašluostės, o nebetinkami naudojimui daiktai yra panaudojami energijai gauti, t. y. sudeginami. Į tekstilės atliekų surinkimo konteinerius negalima mesti šlapių ir tepaluotų tekstilės gaminių, kadangi nuo jų sudrėkę kiti daiktai, gali pradėti rūgti ar pelyti, o įmestas tepaluotas ar kitaip užterštas daiktas, gali užteršti visą konteinerio turinį. Tuomet visi daiktai bus tinkami tik deginimui.

7. Nuorūka yra pavojinga aplinkai dėl filtro, kurio tiesioginė paskirtis yra sulaikyti toksiškas medžiagas, išsiskiriančias rūkymo metu. Filtras yra pagamintas iš celiuliozės acetato, kuris yrant filtrui patenka į aplinką. Viena nuorūka gali užteršti iki 1 kubinio metro vandens ar dirvožemio ir padaryti jį netinkamą gyvybei. Kiek laiko netinkamai išmesta nuorūka gali teršti aplinką?

- a) iki 5 metų;
- b) iki 25 metų;
- c) iki 50 metų;
- d) iki 100 metų.

Tabako gaminių filtrai yra viena iš dažniausiai randamų šiukšlių – pavyzdžiui, Europos Sąjungos paplūdimiuose jie užima antrą vietą tarp dažniausiai randamų vienkartinį plastikinių gaminių šiukšlių.

Cigarečių filtro plastikiniai pluoštai nėra biologiškai skaidūs, tai reiškia, kad jie nebus organiškai suskaidyti, todėl vandenyje nuorūka apytiksliai suyra per 15 metų, o kitur gamtoje – per dar ilgesnį laiką.

8. Šiukšlinimo ir netinkamo atliekų tvarkymo poveikio aplinkai problema yra kiekvieno iš mūsų atsakomybės klausimas. Tai bendriems sprendimams telkia valdžią ir piliečius. Tai skatina ir menininkus savo darbais parodyti šios problemos mastą. Kaip manote, kaip simboliškai pavadintas šis fotografės Mandy Barker darbas?

a) Baudinys (Penalty);

- b) Futbolo kamuolys (Football);
c) Čempionatas (Championship);
d) Žaidimas (Game).

Mandy Barker tiria ir fotografuoja jūrose, vandenynuose randamas plastiko šiukšles. Bendradarbiaudama su mokslininkais ji siekia didinti visuomenės supratimą apie plastiko taršą ir atkreipti dėmesį į plastiko poveikį jūrų gyvūnijai ir galiausiai mums patiems.

Didžioji dalis (iki 60-80 proc.) jūros šiukšlių patenka iš sausumos: atnešami upių, ypač potvynių metu, su pramonės, buitinėmis ar paviršinėmis lietaus nuotekomis, dėl šiukšlinimo jūros pakrantėse ir paplūdimiuose. Kitos šiukšlės patenka iš jūroje esančių šaltinių (žvejyba, laivyba, gamtinių išteklių gavyba jūroje, naftos ir dujų pramonė, atliekų laidojimas jūroje).

Pateiktame darbe yra nufotografuoti per kelis mėnesius pasaulio jūrose rasti futbolo kamuoliai. Darbas yra iš fotografijų serijos pavadintas Baudinys (Penalty), Tai turi dvigubą prasmę – baudinys yra bausmė už taisyklių pažeidimą bei kaina, kurią sumokame už neatsakingą plastiko gaminių naudojimą bei tvarkymą.

9. Tinkamas atliekų rūšiavimas sukuria prielaidas atliekų perdirbimui bei tinkamų atliekų tvarkymo finansavimui. Į kurį konteinerį reikia mesti kombinuotas pakuotes?

- a) į mišrių atliekų konteinerį;
b) į plastiko atliekoms skirtą konteinerį;
c) į stiklo atliekoms skirtą konteinerį;
d) į popieriaus atliekoms skirtą konteinerį.

Kombinuotos pakuotės yra pagamintos iš skirtingų medžiagų (pvz., pieno pakeliai; kavos pakeliai; TetraPak). Tokias pakuotes meskite į plastiko atliekoms skirtą konteinerį. Įvairios šiame konteinerį esančios plastiko pakuotės bus perrūšiuotos į atskiras grupes priklausomai nuo jų panaudojimo galimybių.

10. Jau kelis dešimtmečius kalbama apie būtinybę rūšiuoti atliekas, tačiau tai daro anaip tol ne visi. Kokie žmonės rūšiuoja atliekas?

- a) baigę atliekų rūšiavimo kursus;
b) tie, kurie galvoja;
c) turintys daugiau laisvo laiko;
d) Lietuvos žaliųjų judėjimo dalyviai.

Visi, kurie supranta, kaip svarbu tausoti ir saugoti aplinką – rūšiuoja ir kiekvienam iš jų tai kasdienis ir įprastas gyvenimo įprotis. Nuo visų mūsų priklauso kokia bus ateitis, tad svarbu nedelsti ir jau šiandien pradėti rūpintis mus supančia aplinka.

11. Netinkamai atsikratę padangų atliekomis, sukeliame žalą aplinkai. Kuris būdas yra teisingas, norint atsisveikinti su naudoti nebetinkamomis padangomis?

- a) palikti prie plastiko atliekoms rinkti skirto konteinerio;
- b) palikti autoservise, kuriame jas pakeitėte naujomis;**
- c) visuotinių švarinimosi akcijų metu palikti tam skirtose vietose;
- d) palikti šalia kitų pakelėse esančių padangų.

Padangos priklauso apmokestinamųjų gaminių grupei ir į jų kainą jau įskaičiuotos jų sutvarkymo išlaidos, todėl teisingiausia ir patogiausia yra jas palikti ten, kur įsigijote naujas. Antrasis būdas – palikti autoservise, kuriame jas pakeitėte naujomis - čia jas taip turi priimti be jokio papildomo mokesčio. Trečiasis būdas – nuvežti į didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštes, kuriose nustatytas kiekis padangų atliekų bus priimtas nemokamai. Be abejo, visi kiti nurodyti būdai atsikratyti atliekomis nėra tinkami – tai žalą aplinkai darantis šiukšlinimas, už kurį baudžiama.

12. Europos Sąjungos valstybės narės, tame tarpe ir Lietuva, yra prisiėmusios įsipareigojimą siekti išvengti atliekų susidarymo ir gerokai padidinti atliekų, kurių neįmanoma išvengti, perdirbimą. Kokia ekonomikos sąvoka naudojama šiam procesui užtikrinti?

- a) pakartotinio naudojimo ekonomika;
- b) nevarojimo ekonomika;
- c) žiedinė ekonomika;**
- d) lyginamoji ekonomika.

Žiedinės ekonomikos tikslus atitinka procesai, kai po vartojimo susidariusios atliekos panaudojamos dar kartą arba yra perdirbamos ir vėl virsta žaliavomis. Tokiu būdu sudaroma galimybė taupyti gamtos išteklius, naudoti mažiau energijos, gaminti pigiau ir gyventi švariau.

13. Ant gaminių esantis ženklimas padeda suprasti, ką su jais daryti, kai jie tampa nereikalingi. Kokie gaminiai žymimi šiuo ženklu?

- a) ženklas žymi pakuotes, kurių negalima mesti į plastikui skirtą konteinerį;
- b) ženklas žymi elektros ir elektroninę įrangą, baterijas ir akumulatorius;**
- c) ženklas žymi gaminius, kurių negalima mesti į mišrių komunalinių atliekų surinkimo konteinerius;
- d) ženklas žymi taromatuose surenkamas pakuotes.

Taip ženklinama elektros ir elektroninė įranga, baterijos, akumulatoriai. Jų negalima šalinti kartu su buitinėmis atliekomis – jie surenkami atskirai. Platintojai privalo nemokamai priimti vartotojo atiduodamas buitines elektros ir elektroninės įrangos atliekas tuo atveju, jeigu vartotojo atiduodamos elektros ir elektroninės įrangos atliekos yra tos pačios paskirties, kaip platintojo parduodama elektros ir elektroninė įranga. Taip pat seną elektros ir elektroninę įrangą galima pristatyti į didžiųjų gabaritų atliekų surinkimo aikštes. Tokia įranga bus saugiai ir tinkamai sutvarkyta – bus nukenksmintos joje esančios pavojingos medžiagos, o naudingos - perdirbtos, taip išgaunant žaliavas, kurios bus panaudotos naujiems gaminiams gaminti.

14. Patogiausias būdas atsikratyti nereikalingais daiktais – palikti juos ten, kur juos pakeičiame naujais. Kokius nereikalingus daiktus (atliekas) galima palikti prekybos vietose įsigyjant tokius pat naujus daiktus?

- a) elektros ir elektroninę įrangą;
- b) nešiojamas baterijas ir akumulatorius;

- c) padangas;
- d) visi atsakymai teisingi.

Atliekų tvarkymo įstatymas įpareigoja platintojus tam tikromis sąlygomis nemokamai priimti elektros ir elektroninę įrangą, baterijas ir akumuliatorius bei padangas. Padangų platintojai privalo nereikalaudami papildomai sumokėti, priimti vartotojo atiduodamas padangų atliekas tuo atveju, jeigu atiduodamos padangų atliekos skirtos tam pačiam transporto priemonės tipui ir padangų atliekų skaičius (skaičiuojant vienetais) atitinka jo perkamų padangų skaičių.

Elektros ir elektroninės įrangos platintojai privalo nemokamai priimti vartotojo atiduodamas buitines elektros ir elektroninės įrangos atliekas tuo atveju, jeigu vartotojo atiduodamos elektros ir elektroninės įrangos atliekos yra tos pačios paskirties, kaip platintojo parduodama elektros ir elektroninė įranga.

Nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių platintojai privalo nemokamai priimti visas vartotojų atiduodamas nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekas;

15. Atliekų tvarkymo srityje pagal kompetenciją veikia įvairios valstybės ir savivaldybių institucijos. Kuri institucija koordinuoja valstybės ir savivaldybių institucijų veiklą atliekų tvarkymo srityje?

- a) Lietuvos Respublikos Seimas;
- b) Lietuvos Respublikos Prezidentas;
- c) Lietuvos Respublikos Vyriausybė;
- d) Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija.

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme nustatyta, kad aplinkos ministerija reglamentuoja ir administruoja visų atliekų tvarkymą, kontroliuoja nustatytų reikalavimų ir užduočių įgyvendinimą, taip pat ši ministerija koordinuoja kitų valstybės ir savivaldybių institucijų veiklą atliekų tvarkymo srityje, ieško papildomų finansavimo šaltinių valstybės bei savivaldybių institucijų parengtiems atliekų tvarkymo projektams finansuoti.

16. Pripažįstama, kad kompostavimas yra pats geriausias biologinių atliekų tvarkymo būdas. Kokios atliekos gali būti kompostuojamos?

- a) seni šiaudai;
- b) kiaušinių lukštai;
- c) kavos tirščiai;
- d) visi atsakymai yra teisingi.

Kompostavimas – tai prižiūrimas mikroorganizmų pagalba vykstantis natūralus procesas, kai organinės atliekos paverčiamos dirvožemiui bei augalams lengvai pasisavinamu maistiniu medžiagų šaltiniu, vadinamu – kompostu. Kompostuojamos gali būti visos organinės kilmės atliekos.

17. Ne vietoje išmestos padangų atliekos, užteršdamos aplinką, natūraliai suyra per 120-140 metų, o jas deginant į aplinką išskiria daugybę kenksmingų medžiagų. Tad labai svarbu, kad padangų atliekos būtų perduodamos atliekų tvarkytojams ir būtų atgaunamos medžiagos, kurios buvo panaudotos gaminant padangas. Kokios medžiagos gali būti atgaunamos susmulkinus padangas mechaniniu būdu?

- a) plastikas, guma ir metalas;
- b) guma ir metalas;
- c) tekstilė, metalas ir guma;
- d) nei vienas iš pateiktų atsakymų nėra teisingas.

Perdirbant senas padangas, jos atskiriamos į tekstilę, metalą ir gumą. Tekstilė panaudojama energijai gauti, o metalai ir guma – panaudojami naujiems gaminiams ar jų sudedamosiomis dalimis gaminti. Padangų atliekas svarbu perdirbti ne tik tam, kad apsaugotume aplinką ir visų mūsų sveikatą - perdirbdami padangų atliekas ir iš atgautos žaliavos gamindami naujus gaminius, taupome gamtos išteklius.

18. Siekiant kuo labiau apsaugoti aplinką nuo taršos, visoje Europos Sąjungoje vyksta nuoseklūs pokyčiai nustatant naujus reikalavimus parduodamiems produktams, jų atliekų perdirbimui bei naudojimui. Kokiais vienkartiniais plastikiniais gaminiais negalima bus prekiauti Lietuvoje nuo 2021 m. liepos 3 d.?

- a) ausų krapštukais;
- b) lėkštėmis;
- c) prie oro balionėlių tvirtinamomis ir jiems laikyti skirtomis lazdelėmis;
- d) visi atsakymai yra teisingi.

Atsižvelgiant į Europos Sąjungos reikalavimus, nuo 2021 m. liepos 3 d. bus draudžiama pateikti rinkai šiuos vienkartinius plastiko gaminius: stalo įrankius (šakutes, peilius, šaukštus, lazdeles), lėkštes, šiaudelius, gėrimų maišiklius, oro balionėlių lazdeles, iš polistireninio putplasčio pagamintą maisto ir gėrimų tarą bei gėrimų puodelius, įskaitant jų kamštelius ir dangtelius. Taip pat nuo nurodytos datos rinkai negalės būti pateikti visi iš aerobiškai skaidaus plastiko pagaminti gaminiai. Šiais draudimais siekiama kovoti su tarša – skaičiuojama, kad Europos Sąjungoje 80–85 % į jūrą išmestų šiukšlių, skaičiuojant paplūdimiuose randamus šiukšlių vienetus, sudaro plastikiniai gaminiai, iš kurių bendro kiekio 50 % yra vienkartiniai plastikiniai gaminiai, o gaminiai, kuriais bus uždrausta prekiauti nuo 2021 m. liepos 3 d. sudaro 86 % randamų vienkartinių plastikinių gaminių. Taip pat pripažįstama, kad aerobiškai skaidaus plastiko pagaminti gaminiai tinkamai biologiškai nesiskaido ir todėl prisideda prie aplinkos taršos mikroplastiko dalelėmis, nėra tinkami kompostuoti, daro neigiamą poveikį tradicinio plastiko perdirbimui ir neduoda įrodymais pagrįstos naudos aplinkai.

19. Lietuvos regionuose veikia devyni mechaninio biologinio arba tik mechaninio atliekų apdorojimo įrenginiai. Koks šių įrenginių veikimo tikslas?

- a) siekti, kad kuo daugiau atliekų būtų sudeginta;
- b) siekti, kad kuo mažiau atliekų būtų pašalinta sąvartyne;
- c) siekti, kad susidarytų kuo mažiau antrinių žaliavų;
- d) visi atsakymai yra teisingi.

Vienas iš pagrindinių mechaninio biologinio ir tik mechaninio atliekų apdorojimo įrenginių tikslų – užtikrinti, kad kuo daugiau atliekų būtų perdirbta. Tuo tikslu šiuose įrenginiuose išrūšiuojamos mišrios komunalinės atliekos, iš jų atskiriant antrines žaliavas, o mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiuose – ir biologinę atliekų dalį. Išskirtos antrinės žaliavos yra perduodamos perdirbimui, o biologinė atliekų dalis – apdorojama sumažinant jos bioskaidumą. Šių procesų dėka mažinamas tiek sąvartynuose šalinamų atliekų kiekis (į sąvartyną patenka tik tos atliekos, kurios nėra tinkamos panaudojimui), tiek į deginimo įrenginius patenkančių atliekų kiekis (į deginimo įrenginius patenka degios atliekos, kurios negali būti perdirbamos).

20. Tinkamai išrūšiuotos stiklo atliekos yra puiki žaliava stiklo pramonei. Kokių atliekų negalima mesti į stiklo atliekoms skirtą konteinerį?

- a) 0,5 litro talpos stiklainių;
- b) keramikos duženų;
- c) stiklinių butelių, kuriuos galima priduoti taromatuose, duženų;
- d) stiklainių duženų.

Į stiklo konteinerį metamos stiklinės pakuotės, buteliai, stikliniai indai, stiklainiai be dangtelių, stiklo duženos. Keramikos duženos yra ypatingai kenksmingos stiklo pramonei, nes keramika yra sunkiai išrenkama, užteršia stiklą bei sukelia stiklo defektus, taigi jų mesti į stiklo atliekoms skirtą konteinerį negalima. Atkreiptinas dėmesys, jog prieš išmetant stiklinę tarą, vertėtų įvertinti, ar ji negali būti panaudota pakartotinai – pavyzdžiui, 0,5 litro talpos stiklainiai yra laukiami Maisto banke, kur jie panaudojami pagamintiems maisto produktams supilstyti. Šiuos stiklainius galite pristatyti į kai kurias didžiųjų gabaritų atliekų surinkimo aikšteles, iš kurių jie nukeliaus į Maisto banko virtuvę.

21. Atliekų tvarkymas kainuoja, taigi atliekų tvarkymo išlaidas turi kažkas apmokėti. Vadovaujantis koku atliekų tvarkymo srityje taikomu principu nustatoma, kas turi apmokėti atliekų tvarkymo išlaidas?

- a) solidarumo principu;
- b) sąnaudų susigrąžinimo principu;
- c) principu „Teršėjas moka“;
- d) principu „Tvarkytojas renka“.

Atliekų tvarkymo srityje taikomas principas „teršėjas moka“, kuris reiškia, kad atliekų tvarkymo išlaidas turi apmokėti pirminis atliekų darytojas arba dabartinis ar ankstesnis atliekų turėtojas ir (ar) produktų, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas ar importuotojas. Paprastai tariant – už atliekų tvarkymą turi sumokėti tas, dėl kurio kaltės atliekos susidaro.

22. Atliekos gali būti įvairiai panaudojamos. Koks su atliekomis vykdomas procesas leidžia atliekas sudarančias medžiagas paversti į tos pačios ar kitos paskirties produktus?

- a) pakartotinis panaudojimas;
- b) perdirbimas;
- c) deginimas;
- d) rūšiavimas.

Atliekas sudarančios medžiagos į tos pačios ar kitos paskirties produktus paverčiamos jas perdirbant. Pakartotinis panaudojimas yra tuomet, kai dar atliekomis netapę daiktai yra vėl naudojami tam pačiam tikslui, kuriam buvo sukurti. Deginant iš atliekų išgaunama energija. Rūšiuodami atliekas sudarome galimybę atliekas kuo tinkamiau panaudoti ir taip taupyti gamtos išteklius

23. Atliekų prevencijos ir tvarkymo srityje pripažįstama, kad blogiausias atliekų tvarkymo būdas – jų šalinimas sąvartyne. Kokia veikla pripažįstama geriausiu būdu, leidžiančiu maksimaliai sumažinti neigiamą atliekų poveikį aplinkai?

- a) atliekų naudojimas energijai gauti;
- b) atliekų perdirbimas;
- c) atliekų prevencija;
- d) atliekų paruošimas naudoti pakartotinai.

Teisingas atsakymas – atliekų prevencija arba vengimas. Išvengdami atliekų susidarymo, mes išvengiame ir poreikio jas tvarkyti, kas reikalauja mažiau ar daugiau resursų. Išvengti atliekų susidarymo galime atsakingai vartodami bei naudodami daiktus pakartotinai.

Atliekų prevencijos ir tvarkymo srityje taikomas toks prioritetų eiliškumas:

- 1) prevencija;
- 2) paruošimas naudoti pakartotinai prieš tai atskyrus produktus ar jų sudedamąsias dalis, netinkamus pakartotiniam naudojimui;
- 3) perdirbimas prieš tai atskyrus atliekas, netinkamas perdirbti;
- 4) kitoks naudojimas, pavyzdžiui, naudojimas energijai gauti prieš tai atskyrus atliekas, netinkamas perdirbti ar kitaip panaudoti;
- 5) šalinimas prieš tai atskyrus perdirbti ar kitaip panaudoti tinkamas atliekas.

24. Pakuotės sudaro didžiąją dalį buityje susidarančių atliekų. Kokios pakuotės gali būti išmetamos į jų surinkimo konteinerius ?

- a) pakuotės, kurios yra švariai išplautos;
- b) pakuotės, kurios yra švariai išplautos su muilu;
- c) pakuotės, kuriose nėra maisto ir skysčių likučių, kurie gali užteršti kitas konteineriye esančias pakuotes;

c) pakuotės, kurios yra be kamštelio.

Pakuotės sudaro atskirai tvarkomą buitinių atliekų srautą. Jas išmesdami į joms rinkti skirtus konteinerius, sudarome sąlygas jas kuo tinkamiau sutvarkyti. Svarbu ir tai, kad už jų tvarkymą esame jau sumokėję išigydami prekes, tačiau, jei pakuotes išmesime į mišrioms atliekoms rinkti skirtą konteinerį, už jų tvarkymą turėsime susimokėti dar kartą. Taigi, verta įsiminti paprastą taisyklę: „Pakuotės keliauja į pakuočių konteinerį“. Yra tik viena sąlyga – pakuotėse negali būti maisto ir skysčių likučių, kurie galėtų užteršti konteineryje esančias kitas pakuotes. Plauti pakuočių ar nulupti nuo jų etikečių nebūtina, kadangi tuo efektyviau gali pasirūpinti už pakuočių tvarkymą atsakingi tvarkytojai.

25. Turite kelias kartonines dėžes. Kaip pasielgsite atnešę jas prie atliekų konteinerių?

- a) mesite į popieriaus atliekoms rinkti skirtą konteinerį, o netilpusias dėžes – į mišrioms atliekoms rinkti skirtą konteinerį;
- b) mesite į popieriaus atliekoms rinkti skirtą konteinerį, o netilpusias dėžes – į plastiko atliekoms rinkti skirtą konteinerį;
- c) mesite į popieriaus atliekoms rinkti skirtą konteinerį, o, jei visos į jį netilps, – pastatysite šalia konteinerio;
- d) **visas dėžes išardysite, sulankstysite ir tik tada mesite į popieriaus atliekoms rinkti skirtą konteinerį.**

Kartoninės dėžės, nors ir sąlyginai nedaug sveria, užima labai daug vietos. Norėdami kuo daugiau atliekų sutalpinti į konteinerį, tokias atliekas išardykite, sulankstykite ir tik tada meskite į konteinerį. Palikti dėžę prie konteinerių – labai blogas sprendimas, nes tai teršia aplinką. O maišydami kartoną su kitomis atliekomis, sumažinsite jo perdirbimo galimybę.

26. Komunalinės atliekos vežamos tiesiai į:

- a) deginimo gamyklą;
- b) sąvartyną;
- c) antrinių žaliavų perdirbimo gamyklą;
- d) **mechaninio biologinio arba tik mechaninio apdorojimo įrenginius.**

Ankščiau mišrios komunalinės atliekos buvo vežamos į sąvartyną, bet nuo 2016 m. mišrios komunalinės atliekos vežamos į mechaninio biologinio apdorojimo įrenginius/gamyklą, kur jos rūšiuojamos bei apdorojamos.

27. Kodėl pusiau požeminiai konteineriai yra įkasti 1,6–2 metrų gylyje?

- a) kad paukščiams ir katinams juos sunkiau būtų surasti;
- b) **kad atliekos būtų kuo žemesnėje temperatūroje ir konteineriai, esant didesniai jų poreikiui, užimtų mažiau vietos;**
- c) kad mažiau matytųsi konteineriuose esančios atliekos;
- d) kad sunkiau būtų pasiekti konteineriuose esančias atliekas.

Pusiau požeminių atliekų surinkimo konteinerių įrengimo sumanymui pasitarnavo paprasta jau seniausiai taikyta išmintis – žemės gylyje laikosi žemesnė temperatūra, kuri stabdo rūgimo procesus. Taip pat svarbu ir tai, kad daliai konteinerio esant po žeme, konteineriams reikia mažiau vietos ant žemės.

28. Kokios pagrindinės veiklos vykdomos sąvartynuose?

- a) **atliekų laidojimas, dujų išgavimas, pavojingų nuotekų (filtrato) tvarkymas;**
- b) atliekų rūšiavimas, dujų išgavimas, pavojingų nuotekų (filtrato) tvarkymas;
- c) atliekų rūšiavimas, atliekų deginimas, dujų išgavimas;
- d) atliekų laidojimas, atliekų deginimas, pavojingų nuotekų (filtrato) tvarkymas.

Saugiai sutvarkyti šalinamas atliekas – pagrindinė sąvartyno paskirtis. Konstrukcinės sąvartyno sekcijų ypatybės leidžia surinkti iš atliekų išsiskiriantį filtratą (nuotekas), kuris perduodamas tvarkymui. Dėl vykstančių reakcijų sąvartyno kaupe susidaranti dujos yra surenkamos ir panaudojamos energijai gauti.

29. Kur išmesti nuo plastikinių butelių pasimetusius kamštelius?

- a) nunešti į taromatą;
- b) išmesti į plastiko atliekoms rinkti skirtą konteinerį;**
- c) išmesti į mišrių komunalinių atliekų konteinerį, nes tokio dydžio atliekos nerūšiuojamos;
- d) teisingi atsakymai a ir b.

Nuo plastikinio butelio kamštelis yra pakuotės dalis, todėl kartu su buteliu jis turi būti išmestas į taromatą arba, jei taromatuose butelis nepriimamas, į plastiko pakuotėms surinkti skirtą konteinerį. Jei kamštelis pasimetė nuo butelio, taromatai jo atskirai nepriims, tad jį išmeskite į plastiko pakuotėms surinkti skirtą konteinerį.

30. Kuris Lietuvos Respublikos įstatymas nustato pagrindinius atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo reikalavimus?

- a) Lietuvos Respublikos Konstitucija;
- b) Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas;
- c) Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas;
- d) Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas.**

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas nustato bendruosius atliekų prevencijos ir tvarkymo reikalavimus, kad būtų išvengta atliekų neigiamo poveikio visuomenės sveikatai ir aplinkai; sąlygas, kai medžiaga ar daiktas gali būti nelaikomi atliekomis; atliekų tvarkymo valstybinį reglamentavimą; pagrindinius atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo principus; reikalavimus atliekų turėtojams ir atliekų tvarkytojams; atliekų tvarkymo ekonomines ir finansines priemones; alyvų, elektros ir elektroninės įrangos, transporto priemonių, apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių gamintojų, importuotojų, platintojų teises ir pareigas.